

Збереження лісів — зупинити збезлісення, відновити деградовані ліси та значно розширити масштаби лісонасадження і лісовідновлення та ін.

3. Вектор відповідальності

Ліквідація крайніх форм бідності — скоротити в 4 рази питому вагу населення, чії сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум;

Скорочення нерівності — Зменшення міжпоселенських диспропорцій щодо доступу до послуг;

Зайнятість — підвищити рівень зайнятості населення та ін.

Забезпечення сталого майбутнього можливе шляхом вироблення та впровадження на загальнодержавному рівні стратегічних і цільових основ державного регулювання сталим розвитком країни. Відповідно, дослідження концептуальних підходів до забезпечення сталого розвитку в Україні, визначення сучасних векторів сталого розвитку територіальних громад в умовах децентралізації набуває особливої актуальності.

Проте в Україні на законодавчому рівні не вирішеною залишається проблема унормування трактування сутності сталого розвитку й, відповідно, узгодженість нормативно-правових актів із його забезпечення між собою.

Процес державного регулювання сталого розвитку передбачає послідовну реалізацію комплексу управлінських економічних, організаційних, фінансових заходів, що є компонентами політики забезпечення сталого суспільного розвитку. З огляду на сучасні реалії, саме від місцевої громади та державної влади з розробленою ними політичною стратегією залежать умови ведення національного господарства, використання природно - ресурсного потенціалу території, соціально-еколого-економічні процеси, перспективи розвитку держави та забезпечення потреб усіх громадян.

Список використаних джерел

1. Васильєва О.І., Васильєва Н.В. Концептуальні засади сталого розвитку територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 8. С. 74-78. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2018/17.pdf.

2. Цілі сталого розвитку 2016-2030. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili/rozvytku/tysiacholitnia/tsili staloho rozvytku>.

3. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект-2017. URL: file:///C:/Users/WWW/Downloads/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf

УДК 373.2.016:57.081.1

Присяжнюк Л.А., канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського

РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Автором з'ясовані загальні теоретичні основи реалізації стратегії сталого розвитку в екологічній освіті дітей дошкільного віку. Узагальнено досвід упровадження парціальної програми “Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку” в закладах дошкільної освіти України, що дозволило визначити та схарактеризувати методичний інструментарій, який доцільно використовувати вихователів в освітній роботі з дошкільниками.

Ключові слова: стратегія сталого розвитку, екологічна освіта, діти дошкільного віку.

Результати проведених ученими-екологами досліджень наявних екологічних проблем доводять, що самі по собі науково-технічні новації, соціальні й екологічні реформи не здатні повною мірою забезпечити поступальний екологічно збалансований розвиток людства. Науковці всього світу дійшли висновку, що лише зміна світоглядної парадигми, екологізація свідомості людства допоможе вибудувати шлях до гармонізації взаємин людини, природи і суспільства в цілому. Власне, тому ідея сталого розвитку, яка вперше була висунута в 70-80-х роках ХХ ст. і яка набула обрисів концепції у 90-х роках, нині активно обговорюється і досліджується на міждержавному рівні, здійснюються конкретні кроки щодо її впровадження. Концепцію сталого розвитку учені вважають найперспективнішою ідеологією ХХІ століття і навіть третього тисячоліття, що має на меті встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу у безпечному і здоровому довкіллі. Україна поряд з іншими державами світу заявила про свій намір включитися у реалізацію стратегії сталого розвитку, стала учасником упровадження відповідних програм.

Освіті відводиться особливе місце у впровадженні ідей сталого розвитку. Дослідники високо оцінюють її роль у подоланні екологічної кризи, адже, на їхнє переконання, саме вона здатна забезпечити формування в молодого покоління високого рівня екологічної культури в інтересах сталого розвитку людства, ціннісної основи для переходу до стійких моделей споживання і виробництва, що не виходять за рамки асиміляційного потенціалу екосистем. Особлива увага у цьому контексті приділена дошкільній освіті. Це зумовлено тим, що перші роки життя людини є найбільш сприятливими для розвитку переконань і цінностей, які закладають основу її особистості. Ці перші цінності визначають етичну та моральну поведінку протягом усього подальшого життя.

З огляду на міждисциплінарний характер стратегії сталого розвитку навколо проблеми, пов'язаної з її упровадженням, об'єднують свої зусилля учені з багатьох галузей наук. Досить потужно відбулося включення в цей процес науковців, які досліджують проблеми екологічної освіти. Зокрема, у працях В. Барановської, Г. Білявського, О. Бондаря, Н. Гудкової, О. Дутова, О. Єресько, М. Мелманн, Н. Нагорневої, О. Пруцакової, Н. Пустовіт, Ю. Саталкіна, Г. Серової, Г. Тарасенко та ін. узагальнено й систематизовано сучасні уявлення про еколого-збалансований розвиток суспільства, окреслено основні завдання, визначено роль екологічної освіти для сталого розвитку, окреслено шляхи форму-

вання у молодого покоління екологічної компетентності. Ученими (В. Карамушка, В. Кудіна, О. Онопрієнко, Л. Пилипчатіна, О. Пометун, І. Сущенко, О. Топузів, А. Цимбалару) сформульовані методичні засади процесу реалізації стратегії сталого розвитку в закладах загальної середньої освіти. Співвідносно до дошкільної освіти проблему досліджують Н. Гавриш, О. Пометун, О. Саприкіна та ін. Зокрема, науковцями було розроблено програму “Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку”, яка набула статусу парціальної та активно впроваджується в закладах дошкільної освіти України. Її основне завдання автори вбачають у формуванні у дітей дошкільного віку моделей поведінки, звичок, стилю життя, що відповідають потребам сталого розвитку людства.

В оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні 2021 року серед основних принципів реалізації Стандарту задекларовано принцип забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору (основи соціальної, екологічної та економічної свідомості, відповідальності за власні дії та їх наслідки для довкілля). Відповідно, до результатів освіти авторами документу були віднесені навички, орієнтовані на сталий розвиток, що виявляються у сформованості в дітей початкових уявлень про сталі дії і поведінку, усвідомленні необхідності збереження ресурсів планети й особистої причетності до цього; розвиненості ефективних звичок соціальної поведінки, економного споживання ресурсів та збереження природи [1].

Визнання курсу на впровадження стратегії сталого розвитку у закладах дошкільної освіти на загальнодержавному рівні та його декларування у нормативних документах вимагає від вихователів ретельного ознайомлення з цією проблемою, її прийняття й усвідомлення, глибокої методичної підготовки до реалізації цих ідей. Суттєво допомогти у цьому може досвід педагогів, напрацьований під час роботи за парціальною програмою “Освіта для сталого розвитку”. Його узагальнення та поширення в масову практику є запорукою ефективності розв’язання окресленої проблеми.

Мета статті: окреслити загальні теоретичні основи реалізації стратегії сталого розвитку в екологічній освіті дітей дошкільного віку та на підставі узагальнення досвіду впровадження парціальної програми “Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку” в закладах дошкільної освіти визначити методичний інструментарій, який доцільно використовувати вихователів в освітній роботі з дошкільниками.

У наукових джерелах сталий розвиток (*sustainable development* – англ.) визначається як такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби. Це така взаємодія суспільства і природи, за якої зберігається біосфера та забезпечується виживання та розвиток людства [2]. Стратегія сталого розвитку поєднує три основних складники: економічний, соціальний та екологічний, узгодженість між якими та пошук механізмів їх взаємодії визначено одним з надважливих завдань, що стоїть перед людством.

У документах, які визначають теоретичні основи освітнього напрямку в реалізації стратегії сталого розвитку, зазначається, що це – дещо більше, ніж екологічна освіта. Вона не обмежується пізнанням природного довкілля, взаємозв’язками, які існують у ньому, а містить можливості для інтелектуального діалогу щодо конкретних дій на користь довкілля (природного, соціального, предметного). Це міждисциплінарний напрям, який охоплює різні галузі знань. Серед його завдань – виховання у дітей почуття милосердя, толерантності, поваги до представників різних національностей і етносів, що в перспективі забезпечить реалізацію принципів рівності і справедливості як базових у сталому розвитку людської цивілізації; формування власної ідентичності, позиціонування себе як громадянина світу та бажання брати на себе відповідальність за свої вчинки у планетарному вимірі [7].

Екологізація мислення дітей в освітньому процесі здійснюється через активне їх залучення до творення власної позиції щодо предмету ознайомлення шляхом засвоєння способів екологодоцільної діяльності не “із зовні” (скажімо, через показ вихователя), а “внутрішньо” – через власну діяльність на основі формування стійкої мотивації. У процесі такої роботи реалізується один із напрямів гуманістичної педагогіки – педагогіка “емпауерменту”. У широкому розумінні “емпауермент” тлумачиться дослідниками як загальна стратегія і спрямовуюча до дій філософія, що застосовується у будь-якій діяльності. У педагогіці вибір цієї стратегії передбачає, що кожна дитина при бажанні здатна набути умінь щодо вирішення певних проблем на основі власних прагнень, отриманих знань, досвіду діяльності тощо.

Освіта дошкільників для сталого розвитку є цілісною педагогічною системою, що передбачає наявність визначених методичних компонентів та чітких кроків у досягненні поставлених цілей (Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун). В основу формування у дошкільників навичок поведінки та стилю життя в цілому покладено діяльнісний підхід. Тільки через виконання дій, спрямованих на розв’язання пов’язаних із довкіллям актуальних проблем, через їх систематичне повторення протягом тривалого періоду (відводиться два тижні на відпрацювання дії) формується стала навичка – модель поведінки у майбутній повсякденній діяльності.

Основною формою організації навчально-пізнавальної діяльності дітей у процесі реалізації стратегії сталого розвитку визначено *заняття* – центральний компонент тематичного дня (н-д, “Папір – наше спільне багатство”, “Подарунки від природи”, “Вода – наше спільне багатство” та ін.). Доречно, звісно, розширювати тематику занять за рахунок тем власне екологічного спрямування, як-от: “Що з чого?”, “Вивчаємо закони екології “Все пов’язане зі всім”, “Сортування сміття”, “Правило трьох R. Вторинне використання” тощо.

Вивчення досвіду впровадження програми “Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку” в закладах дошкільної освіти України дозволило виокремити найбільш поширені методи, прийоми, форми роботи з дітьми, які дозволяють досягти високих результатів. Зокрема, вихователями активно використовується *проектна гра*. Її суть полягає в створенні педагогом спеціальних ігрових ситуацій, що вимагають від дітей вирішення певних завдань соціального (екологічного, валеологічного, економічного) характеру. Одним з ефективних прийомів організації діяльності в межах проєктної гри методисти вважають педагогічну провокацію – створення умов, які провокують зіткнення інтересів, потреб дітей (*наприклад, під час екскурсії дітям пропонують вибрати місце для відпочинку. Але з’ясовується, що галлявина, придатна для цього, захищена сміттям. Педагогічна провокація: що робити далі – продовжувати пошуки*

ішого місця або прибрати сміття? Вирішивши прибрати галявину, діти стикаються з такою проблемою: як це робити? У процесі колективного обговорення приймають рішення сортувати сміття і т. д.).

Надзвичайно ефективною є участь дошкільників у різноманітних проєктах. При чому це можуть бути не лише проєкти, організовані в дитячому садку, а й ті, що реалізуються за його межами, в тому числі й міжнародні. До таких, зокрема, відноситься міжнародний науково-освітній проєкт GLOBE (Global Learning and Observations to Benefit the Environment), учасники якого залучаються до збору фенологічних даних у всіх куточках нашої планети. За результатами їх інтерпретації здійснюється прогнозування екологічної ситуації у планетарному вимірі. Діти дошкільного віку можуть також долучитися до щорічної міжнародної акції зі спостереження за птахами та їх підрахунку **EUROBIRDPWATCH**, яка проводиться Європейським комітетом BirdLife по всьому світу.

До поширених форм і методів освіти для сталого розвитку можна також віднести: виготовлення макетів екосистем, екологічні ігри-змагання, ігри-подорожі, створення портфоліо, творчі роботи – виготовлення листівок, створення мультфільмів, постановка лялькових спектаклів, екоквести, екомарафони, експедиції і т. д.

Для сучасного вихователя відкритий доступ до найрізноманітніших ресурсів, дидактичних засобів, які він може використати у своїй роботі. Одним з таких є, зокрема, створений дитячим телеканалом “Плюс Плюс” проєкт “ЕКО ПЛЮС ПЛЮС” – короткі повчальні історії про шкоду, яку людина завдає довкіллю кожного дня, не помічаючи цього. Головні герої мультфільмів розповідають, які корисні еко-звички потрібно набути кожному мешканцю планети [5].

Таким чином, проведені дослідження наочно демонструє актуальність означеної проблеми. Адже допомогти дітям усвідомити значення сталого розвитку і навчитися робити певні дії, моделювати власну поведінку має стати пріоритетним завданням дошкільної освіти. Таке навчання повинно бути закладеним в повсякденне життя і гру, невіддільним від них, частиною реальності, в якій проживає дитина. Тільки в цьому випадку воно породжує у дітей бажання своїми справами допомагати планеті, формує почуття співпричетності до долі майбутніх поколінь. Зміни неможливі тільки через освіту, але саме освіта закладає фундамент гармонійного співіснування людини з навколишнім світом з раннього дитинства.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція 2021 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Бондар О.І., Барановська В.Є., Єресько О.В. та ін. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях : науково-методичний посібник для вчителів / за ред. О.І. Бондаря. Херсон : Гринь Д.С., 2015. 228 с.
3. Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: парціальна програма для системи дошкільної освіти. Київ, 2019. 23 с.
4. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч.-метод. посібник для дошкільних навчальних закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун ; за заг. ред. О. Пометун. Д.: ЛІРА, 2014. 120 с.
5. ЕКО ПЛЮС ПЛЮС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://1plus1.video/eko-plusplus?utm_source=dfp&utm_medium=catfish&utm_campaign=eko-plusplus
6. Тарасенко Г., Мудрак О., Мудрак Г., Нестерович Б. Екологізм освітнього процесу як запорука успішного світоглядного виховання молодих поколінь. *Paradygmaticzne aspekty i dylematy rozwoju nauk i edukacji [monografia]* [red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Melitopol – Chersoń – Krzywó Róg: Posvit, 2020. С. 163-174.
7. Присяжнюк Л. Збережемо планету для майбутніх поколінь : формування в дошкільників основ екологічної свідомості в контексті стратегії сталого розвитку. *Дошкільне виховання*. 2020. № 2. С. 3-6.

УДК 37. 033 : 72 (047.3)

Сасенко Т.В., професор кафедри екології
Національний авіаційний університет
Осипенко О.Ю., аспірант кафедри архітектури
Національний авіаційний університет

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ В УНІВЕРСИТЕТІ НА ЗАСАДАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Потреба у компетентних архітекторах та будівельниках, фахівцях містобудування для екологічного відновлення міст постійно зростає. Кафедра архітектури Національного авіаційного університету здійснює щорічний набір студентів на усі рівні вищої освіти за освітньо-професійною програмою “Дизайн архітектурного середовища” за спеціальністю 191 “Архітектура та містобудування”, галузь знань 19 “Архітектура та будівництво”, де до циклів професійної підготовки та дисциплін вільного вибору студентів включено матеріали з поглиблення екологічного мислення, світогляду, етики, культури.

Ключові слова: сталий розвиток, екологічна компетентність, неперервна освіта, екологічне відновлення міст

Кліматичні умови впливають на архітектуру і розбудову міст, а нині ще й екологічні проблеми, що потребують врахування умов навколишнього природного середовища та довгострокового планування, зокрема проєктування екологічних селитебних зон, розробки їх технічного обслуговування. На початку 21 століття ці питання лишаються новими ідеями, оскільки раніше «швидкі зміни» відбувались протягом сотень років, а сьогодні вони спостерігаються протягом одного людського життя та викликають занепокоєння населення. Враховуючи мету сталого (збалансовано-